КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ГУБА Оксана Аркадіївна

УДК 37.036+379.8

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В АМАТОРСЬКОМУ ТЕАТРАЛЬНОМУ КОЛЕКТИВІ

13.00.05 – соціальна педагогіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ-2008

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Київському національному університеті культури і мистецтв, Міністерство культури і туризму України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
СТРЕЛЬЧУК Вікторія Олександрівна,
Київський національний університет культури і мистецтв, директор Інституту театру, кіно і телебачення

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЛОКАРЄВА Галина Василівна,
Запорізький національний університет, професор кафедри педагогіки і психології, завідувач кафедри акторської майстерності;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЄСКІНА Ганна Олександрівна,
Київський національний університет культури і мистецтв, професор кафедри театрального мистецтва

Захист відбудеться 6 червня 2008р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.807.01 у Київському національному університеті культури і мистецтв за адресою: 01601, м. Київ, вул. Щорса, 36, ауд.209.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв (01601, м. Київ, вул.Щорса,36).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У Національній доктрині розвитку освіти в Україні, у державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI ст.) наголошується на пріоритетності виховання всебічно розвиненої творчої особи, становлення її фізичного і морального здоров'я, розвитку національної свідомості та духовності.

У вирішенні цієї проблеми значна роль відводиться позашкільним закладам освіти, самодіяльним гурткам та об'єднанням, аматорським колективам, центрам дитячої та юнацької творчості, діяльність яких спрямована на забезпечення процесу соціалізації молодших школярів, що ефективно впливає на розвиток їх творчих можливостей, здібностей, мислення, рис характеру тощо.

Виховання у молодших школярів комунікативних якостей в умовах художньо-творчої діяльності дитячого аматорського театрального колективу є не лише актуальною проблемою сучасної педагогічної науки, але й соціальною необхідністю.

Поліфункціональність театрального мистецтва передбачає чітку організацію спільної художньої діяльності, обмін інформацією, думками, певним творчим досвідом, набуття нових звичок, знань, осмислення мотиваційної основи взаємодії, координацію спільних зусиль, співтворчість, що прогнозує наявність особистісних морально-етичних констант, формування системи цінностей, ідеалів.

Театральне аматорство характеризується багатозначністю, багатоактовністю, поліфонічністю, його пізнавальний, естетичний, емоційний виховний потенціал має актуалізуючий вплив на становлення і розвиток особистості молодшого школяра.

На сьогодні напрацьовано значний арсенал досліджень різних аспектів комунікації як багатопланового процесу встановлення і розвитку контактів. Цей процес включає в себе обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої особи. Соціально-психологічні та соціально-педагогічні аспекти становлення особистості висвітлено в багатьох працях, зокрема К. Абульханової-Славської, Л. Божовича, Т. Дубровіної, Д. Зіглера, М. Корнєва, М. Лісіної, Е. Фромма, Л. Х'єлла, механізми соціальної взаємодії, специфіка процесу соціалізації особистості відображені в працях Г. Андрєєвої, І. Звєрєвої, Г. Лактіонової, Г. Локарєвої, А. Капської, І. Кона, А. Петровського; ефективність освітніх технологій і виховних прийомів театральної педагогіки окреслено у науково-теоретичному і методичному доробку В. Абрамяна, Є. Антипіна, Г. Єскіної, Т. Завадської, В. Кісіна, Ю. Мочалова, К. Станіславського, Ю. Рубіної. Загальні проблеми організації культурно-дозвіллєвої діяльності, сутність і зміст цього процесу проаналізовано в працях А. Воловика, В. Кірсанова, М. Поплавського, В. Черних; психолого-педагогічні проблеми становлення і розвитку молодших школярів стали предметом розгляду Г. Абрамової, І. Беха, Л. Виготського, Е. Еріксона, О. Матюшкіна, Ж. Піаже та інших дослідників.

Автори цих досліджень розкривають [redacted] ції особистості,

однак питання про виховні прийоми, пов'язані із формуванням комунікативних якостей у дітей молодшого шкільного віку в аматорських театральних колективах, потребують додаткового науково-теоретичного обґрунтування та експериментального дослідження, зважаючи на актуальність питання як власне для шкільної практики, так і для організації культурно-дозвіллєвої діяльності.

Опрацювання теоретичних джерел та аналіз творчої діяльності аматорських дитячих театральних колективів дали змогу дійти висновку про те, що в педагогічній теорії та практиці спостерігаються *суперечності*, які гальмують формування комунікативних якостей молодших школярів. Насамперед, це суперечність між потребами дітей молодшого шкільного віку у формуванні комунікативних якостей та творчій самореалізації і стереотипними педагогічними підходами в аматорській театральній діяльності, а також між необхідністю вирішення проблеми формування комунікативних якостей молодших школярів засобами театрального аматорства та відсутністю її науково-теоретичного і методичного обґрунтування.

Таким чином, соціальна значущість проблеми та її недостатнє теоретичне осмислення поряд із недостатністю практичних методик зумовила вибір теми дисертаційного дослідження «Соціально-педагогічні умови формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Дисертаційна робота виконана в межах державної комплексної програми «Педагогічні і рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля» (0107U009540) і входить до складу комплексної наукової теми кафедри прикладної культурології Київського національного університету культури і мистецтв «Інноваційні педагогічні і рекреаційні технології в галузі дозвілля» (протокол № 1 від 28 серпня 1999 р.). Тема дисертації затверджена Головною вченою радою КНУКіМ (13.03.2005 р., протокол № 8; тема затверджена в новій редакції 6.03.2007 р., протокол № 6) та Радою з координації наукових досліджень в галузі педагогіки і психології АПН України (від 26.09.2006 р., протокол № 7; тема затверджена в новій редакції 25.03.2008 р., протокол № 3).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити методику формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі.

Завдання дослідження:

- проаналізувати наукові праці з досліджуваної проблеми й узагальнити теоретичні засади формування комунікативних якостей молодших школярів;
- уточнити категоріальний апарат дослідження;
- здійснити аналіз стану аматорської театральної творчості та обґрунтувати її місце і роль у художньо-мистецькому розвитку молодших школярів;
- розробити критерії та встановити рівні сформованості комунікативних якостей у молодших школярів;

- обґрунтувати соціально-педагогічні умови та експериментально перевірити методику ефективного формування комунікативних якостей молодших школярів у процесі аматорської театральної діяльності дитячого колективу;

Об'єкт дослідження – процес формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі.

Теоретичну основу дослідження склали наукові праці психологів (А. Батаршева, Г. Бреслава, С. Ігумнова, Л. Виготського, Я. Коломинського, А. Петровського) та педагогів (В. Абрамяна, Ю. Азарова, І. Беха, В. Грехнєва, М. Кнебель, Р. Павелкова, І. Якіманської) щодо сучасних тенденцій розвитку педагогічної теорії та практики в галузі формування комунікативних якостей молодших школярів.

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс наступних **методів дослідження**: *теоретичного рівня:* аналіз і синтез, класифікація, систематизація, порівняння та узагальнення з метою визначення основних напрямів формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі; теорстичне моделювання навчально-виховного процесу; *емпіричного рівня:* анкетування, бесіда, інтерв'ювання, тестування для виявлення рівнів сформованості комунікативних якостей молодших школярів; спостереження, самоспостереження; метод експертної оцінки, самооцінки, вивчення творчих праць театрального колективу, констатувальний та формувальний етапи дослідно-експериментальної роботи для перевірки ефективності розробленої методики; *математичні:* математично-статистична та графічна обробка експериментальних даних.

Організація дослідження.

Досліджування здійснювалося протягом 2004 – 2007 років та мало 3 етапи.

Перший етап (2004 – 2005 рр.) – теоретичне обґрунтування актуальності теми, визначення мети та завдань дослідження; уточнення категоріального апарату та методів дослідження; розробка програми констатувального та формувального експериментів.

Другий етап (2005 – 2006 рр.) – дослідно-експериментальна робота (констатувальний та формувальний експерименти), апробація та експериментальна перевірка ефективності соціально-педагогічних умов та методики формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі.

Третій етап (2006 – 2007 рр.) – кількісний та якісний аналіз результатів дослідження, узагальнення здобутих даних експериментальної роботи, теоретичне обґрунтування висновків.

База дослідження. Науково-дослідна робота проводилася: констатувальний

експеримент – на базі загально-освітніх шкіл м. Києва, м. Черкас, м. Іллічівська (Одеська обл.), м. Нікополя та м. Орджонікідзе (Дніпропетровська обл.), м. Олександрія (Кіровоградська обл.), с. Протопопівка (Кіровоградська обл., Олександрійський р-н), смт Чорноморське (АР Крим), с. Далеке (АР Крим, Чорноморський р-н); формувальний експеримент проводився на базі дитячої театральної групи «Бенефіс» культурно-спортивного молодіжного комплексу (КСМК) «Промінь» (м. Олександрія Кіровоградської обл.), театрального колективу «Світовий театр» (ЗОШ № 3 м. Черкаси). Контрольними групами стали театральні колективи Палацу школярів та молоді ім. Сашка Шакала (м. Олександрія, Кіровоградська обл.) та театру-студії «Мельпомена» ЗОШ №258 м. Києва. Основні результати дослідження апробовані в зазначених закладах шляхом впровадження розробленої дисертанткою методики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому що:

- *науково обґрунтовано* соціально-педагогічні умови та *вперше* експериментально перевірено ефективність методики формування комунікативних якостей молодших школярів у сфері аматорської театральної діяльності дитячого колективу;
- *набуло подальшого розвитку* розв'язання питання формування комунікативних якостей молодших школярів у поліфункціональній театральній діяльності;
- *узагальнено* науково-теоретичні підходи до з'ясування понять «спілкування», «комунікація», «комунікативні якості» та здійснено науковий аналіз і дано змістовну характеристику зазначеним поняттям у контексті дослідження;
- *здійснено* аналіз аматорської театральної творчості та обґрунтовано її місце і роль в художньо-мистецькому розвитку молодших школярів;
- *розроблено* критерії, показники та встановлено рівні сформованості комунікативних якостей у молодших школярів.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретичні положення та одержані експериментальні дані сприяють формуванню комунікативних якостей молодших школярів, удосконаленню процесу їх соціалізації, позитивним змінам у світоглядних позиціях.

Запропонована комплексна методика формування комунікативних якостей молодших школярів, впроваджена в практику роботи дитячих аматорських театральних колективів ЗОШ №3 м. Черкаси («Світовий театр») і м. Олександрія Кіровоградської обл. («Бенефіс» КСМК «Промінь»), дістала позитивну оцінку керівників означених закладів.

Матеріали дисертації можуть бути використані для проектування навчальних програм і нормативних курсів для студентів спеціалізації «Організація і педагогіка культурно-дозвіллєвої діяльності» вищих навчальних закладів культури і мистецтв, спецкурсів із соціальної педагогіки, вдосконалення професійної підготовки майбутніх керівників театральних колективів.

Матеріали дослідження можуть становити основу для методичного забезпечення самостійної роботи студентів, створення методичних посібників, організації

роботи закладів підвищення кваліфікації працівників культури і мистецтв.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю основних положень дисертації; використанням широкого спектру взаємодоповнюючих методів, спрямованих на реалізацію означених в дисертації завдань; проведенням експериментально-дослідної роботи; застосуванням методів математичної статистики.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні положення та практичні результати роботи викладені у доповідях автора на науково-практичних конференціях: другій всеукраїнській науково-практичній конференції «Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів» (Київ, 2005); третій всеукраїнській науково-практичній конференції «Театральне і хореографічне мистецтво в контексті світових соціокультурних процесів» (Київ, 2006); міжнародній науково-практичній конференції «Україна-Світ: від культурної своєрідності до спорідненості культур» (Київ, 2006); науково-практичній конференції КНУКіМ «Театральне і хореографічне мистецтво в контексті світових соціокультурних процесів» (Київ, 2007); всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси в сучасній українській культурі», (Київ, 2007).

Публікації. Основні результати науково-дослідної роботи відображено в десяти одноосібних публікаціях; з них – чотири статті у фахових наукових виданнях.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (305 найменувань). Основний текст дисертації викладено на 180 сторінках. Дослідження містить 5 таблиць та 11 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету й завдання наукового пошуку, окреслено об'єкт, предмет, з'ясовано наукову новизну й практичне значення роботи, подано відомості щодо апробації результатів дослідження та структури роботи.

У першому розділі – **«Теоретичні основи формування комунікативних якостей молодших школярів у дитячому аматорському театральному колективі»** – проаналізовано наукову літературу з досліджуваної проблематики, визначено сутність міжособистісного спілкування як вирішального чинника у формуванні особистості; аналізуються поняття «потреба в спілкуванні», «мотиви спілкування», «засоби комунікації», «соціальна компетентність», «комунікація» та «комунікабельність», з'ясовано відмінність понять «комунікація» та «спілкування», аналізується вплив засобів масових комунікацій на соціалізацію людини. Проводиться паралель між побутовим спілкуванням та спілкуванням – елементом психотехніки актора; відштовхуючись від спорідненості цих понять, автор обґрунтовує можливість формування комунікативних якостей завдяки заняттям

у театральних аматорських колективах, у зв'язку з чим розкриваються поняття «аматорство», «художня самодіяльність», «дитячий аматорський колектив».

Говорячи про міжособистісні контакти, як правило, використовують два поняття: *спілкування* і *комунікація*. Інколи їх застосовують практично як синоніми, з чим не можна погодитися, оскільки обидва поняття мають специфічні відмінності. Тому в дисертації докладно розглядається кожне з них.

Так, у контексті даного дисертаційного дослідження поняття *«спілкування»* розглядається як процес встановлення та розвитку контактів між людьми, що включає в себе обмін інформацією, сприйняття та розуміння іншої людини та підбір єдиної стратегії взаємодії. Доведено, що поняття «взаємодія» набуває різного емоційного забарвлення та змінює характер спілкування залежно від мети, яку переслідують люди.

На основі аналізу наукових джерел (Г. Андрєєва, Л. Карпенко, О. Леонтьєв, М. Лісіна, Б. Паригін, О. Тюптя) в дисертації виокремлено та охарактеризовано *основні функції* спілкування: *контактна* – встановлення контакту як стану взаємної готовності до прийому й передачі повідомлення і підтримання взаємозв'язку; *інформаційна* – прийом – передача певних відомостей у відповідь на запит, а також обмін думками, задумками, рішеннями та ін.; *спонукальна* – стимуляція активності партнера по спілкуванню, яка спрямовує його на виконання тих чи інших дій; *координаційна* – взаємна орієнтованість і узгодженість дій при організації спільної діяльності; *розуміння* – не тільки адекватне сприйняття змісту повідомлення, а й розуміння партнерами один одного: їхніх намірів, налаштувань, переживань, станів тощо; *емотивна* – збудження в партнері потрібних емоційних переживань, «обмін емоціями», а також зміни за його допомогою власних переживань і станів; *установлення взаємин* – усвідомлення свого місця в системі рольових, статусних, ділових, міжособистісних та інших зв'язків спільноти, в якій треба діяти індивіду; *здійснення впливу* – зміна стану, поведінки, особистісно-смислових утворень партнера, а також його намірів, налаштувань, думок, рішень, уявлень, потреб, дій, активності та ін.; *пізнавальна* – набуття нових знань стосовно позитивного ставлення як до самого себе, так і до інших учасників взаємодії; *самопізнавальна* – оцінка себе через призму сприйняття інших людей.

Спираючись на наукові праці дослідників Г. Андрєєвої, А. Батаршева, Б. Паригіна, Е. Соколова, стверджується, що в контексті даного дослідження *комунікацію* доцільніше вважати однією зі складових спілкування. У зв'язку з цим розглядається поняття «засоби масової комунікації» та доводиться їх вплив на соціалізацію дітей молодшого шкільного віку.

Процес комунікації стає можливим завдяки наявності в людини комплексу комунікативних якостей.

У дисертації *комунікативні якості* кваліфікуються як особистісні характеристики, що регулюють міжособистісну взаємодію в соціокультурному середовищі – дитячому аматорському театральному колективі. Саме вони забезпечують готовність

особи до процесу спілкування, є підґрунтям формування комунікативних вмінь і навичок, та за їх допомогою варіюється процес спілкування. Спираючись на ствердження О. Бодальова про те, що «комунікативне ядро» виступає першоосновою в побудові загальної комунікативної культури особистості, в дисертації визначено та охарактеризовано чотири групи комунікативних якостей: *перцептивні* (позитивні: повага до інших, впевненість у собі, самоконтроль, автентичність; негативні: самозакоханість, егоїзм, ворожість, заздрість, злопам'ятність, недовіра до людей. образливість, надмірна сором'язливість, замкненість), *когнітивні* (позитивні: високий інтелект, допитливість, уважність, швидка реакція, здатність висловити думку, вміння логічно мислити, багата уява, кмітливість; негативні: розсіяність, нестійкість інтересів, вузькі інтелектуальні інтереси, уповільнена реакція, нездатність висловити свою думку, бідна уява), *морально-емотивні* (позитивні: відвертість, веселість, доброзичливість, милосердя, почуття гумору, визнання та дотримання правил суспільної поведінки; негативні: нездатність дотримуватися суспільних норм поведінки, тривожність, емоційна недисциплінованість, зажуреність, інфантильність), *інтеракційні* (позитивні: вміння пристосовуватися, стриманість, сміливість, ініціативність, відповідальність, тактовність, активна участь у громадському житті, здатність постояти за себе; негативні: конфліктність, неврівноваженість, боязкість, страх перед спілкуванням, агресивність, зухвалість, грубість, мовчазність). Доведено, що за умови зміни якостей, які складають комунікативне ядро особи, адекватно змінюється характер її міжособистісних контактів.

У становленні і розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку спілкування є вирішальним чинником. Власний «Образ – Я» складається під впливом оцінок соціуму, а також і шляхом порівняння себе з однолітками. На грунті соціальних відносин дитина формує власну систему моральних цінностей у контексті загальноприйнятих соціальних норм та коригує власну поведінку, усвідомлює своє місце в соціумі, вчиться самостійності та відповідальності, здійснює емоційний та інформаційний взаємообмін з оточенням.

Молодший шкільний вік є важливим для становлення і розвитку особистості, і, насамперед, комунікативних якостей. Психологічні особливості (емоційність, сприйнятливість, навіюваність, рухливість, розвиток внутрішнього плану дій, саморегуляція тощо), які притаманні молодшим школярам, є підґрунтям для вияву комунікативних якостей.

Найбільш сприятливі умови для актуалізації комунікативних якостей молодших школярів надає сфера дозвілля. Оскільки ігрова діяльність у цьому віці ще є одним з провідних видів діяльності, її використання в процесі коригування поведінки некомунікабельних дітей є дуже ефективним. Гра надає необмежені можливості для самовияву дитини та для її контактів з однолітками. Театральне мистецтво має спільну природу з дитячою грою. Власне це мистецтво наділене надзвичайними загально-розвивальними можливостями і надає змогу самореалізації будь-якій дитині з будь-якими нахилами та здібностями. Колективність цього

виду мистецтва створює передумови для набуття молодшими школярами знань, вмінь і навичок у реалізації міжособистісних контактів, ділової співпраці та творчої взаємодії.

Наукові розвідки Н. Гусакової, Г. Єскіної, Т. Завадської, В. Кісіна, Ю. Рубіної, В. Шевельова та ін. свідчать, що аматорське театральне мистецтво виступає одним з основних компонентів художньої культури і фіксує у своєму змістовному наповненні характерні ознаки світоглядних позицій особистості. Цей вид мистецтва опосередковує в собі загальнокультурну домінанту суспільства, розкриває всі прояви його духовного життя, інтелектуальний та соціально-культурний потенціал. Аматорське театральне мистецтво набуває актуальності в педагогічній практиці, сприяючи активному долученню особистості до загальнолюдських цінностей, забезпечуючи розвиток особистісних якостей учасників театральних аматорських колективів. Дослідженням доведено, що аматорська театральна творчість актуалізує пізнавальну мотивацію молодших школярів, їх творчу активність, увагу, уяву, фантазію, асоціативне й логічне мислення та креативність, які є основою формування моральних, інтелектуальних ціннісних орієнтацій, що в синтезі виконують комунікативну функцію. Таким чином, аматорський театральний колектив є практично ідеальним соціальним середовищем для формування комунікативних якостей молодших школярів за умови розробки спеціальних методик, які сприяють активізації дитини та зняттю психічних та психологічних затисків. Проте зазначене питання потребує подальшого експериментального підтвердження.

У другому розділі – **«Експериментальне дослідження процесу формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі»** – представлено дані, що були одержані під час констатувального експерименту, обґрунтовано соціально-педагогічні умови його проведення та викладено методику формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорських театральних колективах, наведені результати її апробації, здійснено порівняльний та статистичний аналіз здобутих експериментальних даних.

На основі проведеного аналізу сучасної практики функціонування дитячого аматорського колективу було здійснене констатувальне дослідження щодо вивчення стану сформованості комунікативних якостей молодших школярів, а також впливу аматорського театрального мистецтва на *формування* зазначених якостей молодших школярів; ставлення батьків до розв'язання проблеми дитячої некомунікабельності засобами аматорського театру; орієнтованості керівників аматорських дитячих театральних колективів на формування та розвиток комунікативних якостей у їх вихованців.

У констатувальному експерименті взяли участь 1488 респондентів, серед яких: 24 керівники дитячих аматорських колективів, 546 батьків, 78 шкільних вчителів, 840 учнів. Під час експерименту застосовувалися такі методи дослідження, як опитування, інтерв'ювання, аналіз досвіду роботи дитячих театральних колективів, тестування, бесіда.

Шляхом тестування було з'ясовано, що молодші школярі здебільшого невпевнені в собі та схильні до низької самооцінки (40%), мають схильність до міжособистісних конфліктів (44,76%), відзначаються підвищеною стривоженістю та обережністю (20,95%), почуттям провини (21,9%); мають складнощі в спілкуванні (41,9%), відчувають постійний страх бути осоромленими та осміяними і панічно бояться критики (34,76%); мають проблеми вербальної комунікації (28,1%). Водночас, завищену самооцінку має незначний відсоток респондентів (6,08%).

Під час опитування батьків дітей молодшого шкільного віку 58,24% з числа респондентів зазначили, що їх дитина має комунікативні проблеми, при цьому значна кількість дітей (39,01% від загальної кількості опитуваних) не відвідують позашкільні заклади: більшість батьків із суб'єктивних причин не наважуються віддати дітей в позашкільний заклад, решта взагалі не вважає за потрібне віддавати дитину до самодіяльного колективу. Лише 14,84% батьків засвідчили, що їхні діти відвідують театральні гуртки. Але, як довело опитування, практично всі вони відчутно недооцінюють виховні та психологічно-коригувальні можливості аматорського театрального мистецтва, ніяких суттєвих змін в характері дитини не очікують і класифікують театральні заняття лише як форму організації вільного часу. Проте всі батьки, чиї діти відвідують театральні колективи, виявили позитивне ставлення щодо організації дозвілля дітей засобами аматорського театру. Батьки відзначають позитивний вплив аматорської театральної творчості на соціалізацію молодших школярів. Водночас 42,86% батьків досить скептично ставляться до соціалізуючих можливостей аматорських театральних колективів.

За результатами інтерв'ювання, усного та писемного опитування керівників дитячих аматорських театральних колективів було з'ясовано, що 12,5% керівників більше зосереджені на активних комунікабельних дітях, виправдовуючи незначну увагу до некомунікабельних дітей тим, що розвиток комунікативних якостей учасників нібито не є головною метою занять в колективі. За свідченням керівників, батьки молодших школярів здебільшого приводять своїх дітей до театральних колективів для загального розвитку – 48%; для розвитку мистецьких здібностей – 25%; аби організувати їх дозвілля – 16,7%; задля позбавлення дитини від комплексів – 8,33%; 2,93% – інше. Проте всі респонденти підтвердили, що навіть за таких умов після відвідування театральних занять діти стають більш розкутими та активними, легше знаходять спільну мову з оточуючими та охочіше йдуть на міжособистісні контакти.

Враховуючи результати проведеного опитування, виокремлено наступні ознаки дитячої самодіяльності, які найбільш задовольняють респондентів: колективність; організація дозвілля дитини; розвиток творчих здібностей; використання ігрової діяльності; розважально-рекреативне забарвлення. Таким чином, дослідженням доведено, що театральне самодіяльне мистецтво цілком відповідає всім переліченим ознакам.

Здобута під час дослідження інформація дозволила визначити основні

комунікативні складнощі, притаманні молодшим школярам, а саме: негативна поведінка, агресивність; невпевненість у собі; надмірна сором'язливість тощо.

Саме тому постає необхідність створення методики проведення занять у театральному колективі, яка б дозволила цілеспрямовано формувати в молодших школярів комунікативні якості та коригувати окреслені складнощі у сфері комунікації.

На основі розроблених критеріїв визначено рівні сформованості комунікативних якостей у цілісному співвідношенні їх структурних складових (перцептивних, когнітивних, морально-емотивних, інтеракційних) – високий, середній, низький.

Отже, на основі проведеного теоретичного аналізу та констатувального дослідження нами були обгрунтовані *соціально-педагогічні умови* формування комунікативних якостей у дітей молодшого шкільного віку. До них належать:

1. Організація творчого театрального середовища:

а) зорієнтованість на створення позитивного морально-психологічного клімату; б) формування інтересу до театрального мистецтва як засобу актуалізації позитивних комунікативних якостей; в) спрямованість на забезпечення продуктивної взаємодії між учасниками дитячого театрального колективу; г) забезпечення ефективності функціонування системи «керівник – вихованець – театральний колектив».

2.Варіативність форм і методів роботи:

а) з колективом; б) з кожним учасником індивідуально; в) з батьками.

Специфічні форми: репетиційна форма; форма концертного виступу.

Методи: а) бесіда; б) тренінг; в) навчально-диференційовані завдання; г) проблемні театрально-педагогічні ситуації; д) демонстрація.

3. Організація комплексних занять в аматорських дитячих колективах на основі синтезу театральних дисциплін.

4. Прояв ініціативи молодшими школярами з акцентуванням на самовдосконаленні, саморозвитку та самореалізації.

5. Формування гуманних стосунків в дитячому театральному колективі.

Було створено дві експериментальні групи. Перша група – на базі театрального колективу «Бенефіс» КСМК «Промінь» м. Олександрія Кіровоградської обл., друга – в театральному колективі «Світовий театр» при школі № 3 м. Черкаси. В обох колективах експериментальна робота проводилася протягом 2005 – 2006 навчального року. Під час експерименту періодично проводилися діагностування рівнів сформованості комунікативних якостей, з'ясовувалися проміжні та кінцеві результати роботи, здійснювався порівняльний аналіз результатів та наслідків.

Методика порівняльного аналізу у формувальному експерименті впроваджувалася у двох експериментальних (ЕГ – 1, N = 26 осіб; ЕГ – 2, N = 27 осіб) та двох контрольних групах (КГ – 1, N = 26 осіб, КГ – 2, N = 29 осіб). Всього до участі в експерименті було залучено 108 молодших школярів. Контрольними групами стали театральні колективи Палацу школярів та молоді ім. Сашка Шакала (м. Олександрія), та театр-студія «Мельпомена» ЗОШ №258 (м. Київ). В

експериментальних групах формувальний експеримент здійснювався відповідно до загальних вимог до позакласної роботи та розробленої авторської методики формування комунікативних якостей. У контрольних групах заняття проводилися в аналогічних умовах, але за традиційною методикою, яка грунтується на проведенні занять в аматорських театральних колективах у розмежуванні, відокремленні кожної дисципліни та їх синтезі тільки під час зведених та прогонних репетицій.

В основу формувального експерименту було покладено методику проведення занять у дитячих аматорських театральних колективах, в якій використовувався комплекс вправ з акторського театрального тренінгу, коригувальних вправ психологічного тренінгу та дитячих ігор, причому гра була домінуючим чинником, що поєднував у єдине ціле всі інші елементи. Дана методика базується на трансформації негативних комунікативних якостей у споріднені позитивні, завдяки чому якісно змінюється структура комунікативного ядра, що в цілому змінює характер спілкування.

Методика включала чотири етапи. *Перший етап, первинно-прогнозувальний,* було спрямовано на створення доброзичливої дружньої атмосфери в експериментальних групах, подолання міжособистісного бар'єру (вправи «Посміхнися сусіду», «Полювання», «Поміняйся місцем», танець-гра «Лавата»); зацікавлення дітей мистецтвом театру (гра-імпровізація «Світська прогулянка», пісня-гра «Їде, їде паровоз»); визначення особистісно-комунікаційних характеристик дітей, що беруть участь в експерименті, виявлення притаманних їм негативних комунікативних якостей та прогнозування методів їх виправлення (вправи «Рослини», «Черепаха», ігри «Море хвилюється», «Зайвий стілець»).

Другий етап, адаптаційний, було підпорядковано створенню оптимальних умов для моральної адаптації дітей у колективі та міжособистісної взаємодії учасників експерименту (гра-імпровізація «Снігова гра», вправа «Чаювання», робота над зримими піснями «Ой, під вишнею», «Як служив же я у пана»); зняттю м'язових та психологічних затисків (вправи «Свічка», «Ляльки Карабаса-Барабаса»), подоланню комплексів та невір'я у власні сили (вправа «Намалюй друга», демонстрація дитячих творчих доробків «Моє захоплення» різного напряму – ліплення, малюнки, співи, танці тощо); зміцненню адекватної самооцінки та позитивного «Образу – Я» (гра «Я сьогодні найгарніша», вправа «Мій позитивний портрет»).

Третій етап, трансформаційний, було зорієнтовано на перетворення негативних комунікативних рис на споріднені позитивні (акторські етюди на задану тему, репетиційна робота над казкою «Ріпка» – аналіз взаємин персонажів, характеристика дійових осіб); формування загальної комунікативної культури (знайомство з театральною етикою, інсценізація оповідання К.Ушинського «Лихо тому, хто добра не робить нікому», вправа «Чарівні слова»); розкриття творчого та інтелектуального потенціалу (гра «Що ми робимо – покажемо», вправа «Застуда»); активізацію міжособистісних відносин у групі (гра-імпровізація

«Мінлива погода», гра «Де ми ходимо», вправа «Сіамські близнюки»).

Четвертий етап, стабілізуючий, було спрямовано на закріплення сформованих позитивних комунікативних якостей (робота над інсценівкою по оповіданню В. Катаєва «Чарівна дудочка» та виставою «Попелюшка на новий лад»; діти самостійно розподіляли ролі та обов'язки в процесі підготовки вистав); подальшу активізацію міжособистісних стосунків (гра «Веселий ланцюжок», вправа «Бодалися два барани», гра-імпровізація «День народження»); підведення підсумків експериментальної роботи.

Згідно розробленої методики, предмети загального театрального циклу (сценічна мова, сценічний рух, вокал, танець) є синтетичними, їх не можна відмежовувати одне від одного у навчально-виховному процесі аматорського театрального колективу. Подібний синтез дозволяє не лише підготувати дитину до виконання більш складних завдань та перевтілення в образ в подальшому, але й створює сприятливі умови для формування та розвитку комунікативних якостей учасників колективу через зміцнення самооцінки, набуття вмінь міжособистісного спілкування та об'єктивного оцінювання інших, подолання затисків та сором'язливості, коригування надмірної енергійності та агресивності тощо. Методика була розроблена на основі цільової програми, за якою і проводилася робота з вихованцями експериментальних груп. Програма розрахована на впровадження не лише у спеціалізованих установах естетично-мистецького напряму, але й може бути застосована у будь-якому театральному гуртку при школі.

Відповідно до програми було розроблено систему занять, обгрунтовану і скориговану під час її впровадження, що передбачала систематичне проведення тренінгів загально-розвивального та коригувального напрямів, а також підготовку виступу перед публікою. Водночас з формуванням комунікативних якостей підвищувався авторитет дітей експериментальних груп серед однолітків та зміцнювалась їх самооцінка. Під час проведення занять у дітей формувалися вміння колективної співпраці, взаємоповага, здатність оцінити працю іншої людини та свою власну, знімалися фізичні та психічні затиски, кожен із учасників залучався до активної творчої діяльності.

Під час проведення експерименту засадничою була концепція «комунікативного ядра особистості» О. Бодальова. Виходячи з того, що комунікативне ядро кожної дитини складається з кількох різних взаємодоповнюючих рис (негативних та позитивних комунікативних якостей, що складають перцептивний, когнітивний, морально-емотивний та інтеракційний компоненти комунікативного ядра), шляхом коригування його складу ми підвищували позитивні показники сформованості комунікативних якостей. Найбільш продуктивним у цьому сенсі є шлях перетворення негативних якостей на споріднені позитивні. Положення ґрунтувалося на тому, що кожен тип соціальної поведінки безпосередньо залежить від структури комунікативного ядра (позитивні чи негативні риси є домінуючими), що, у свою чергу, складається з кількох комунікативних якостей, різних за своїм мотиваційно-

емотивним забарвленням та спрямованістю – позитивною чи негативною, причому одне ядро може містити в собі і позитивні, і негативні якості водночас. Отже, зорієнтовуючи спрямованість дитини у позитивному напрямку, умовно кажучи, «мінус» змінювався на «плюс», робився акцент на найбільш важливій позитивній якості в структурі комунікативного ядра, перетворюючи її на домінуючу, а решту негативних якостей в процесі тренінгів та репетиційної роботи поступово трансформували на споріднені позитивні.

Динаміка показників, одержаних під час експерименту, вивчалася і узагальнювалася за допомогою математичних методів (математично-статистичної та графічної обробки експериментальних даних).

Дані були одержані внаслідок проведення контрольних зрізів, які використовувалися для контролю динаміки формування комунікативних якостей в учасників експерименту. Перший зріз, констатувальний, було здійснено на початку роботи експериментальних груп (під час першого, первинно-прогнозувального, етапу впровадження методики); перший проміжний зріз – напередодні початку репетиційної роботи над театральною постановкою (після завершення другого, адаптаційного етапу); другий проміжний зріз – після першого виступу перед публікою (по завершенні третього, трансформаційного етапу); підсумковий зріз – після другого виступу перед публікою (завершення четвертого, стабілізуючого етапу). (Див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка змін рівнів сформованості комунікативних якостей молодших школярів (у %)

Зрізи	Групи	Відносна кількість школярів високого, середнього і низького рівня (%)		
		Високий	Середній	Низький
Початковий зріз	ЕГ-1	42,31	38,46	19,23
	ЕГ-2	37,04	44,44	18,52
	КГ-1	34,62	42,31	23,07
	КГ-2	41,38	44,83	13,79
Підсумковий зріз	ЕГ-1	61,54	38,46	-
	ЕГ-2	59,26	40,74	-
	КГ-1	42,31	46,15	11,54
	КГ-2	44,83	48,27	6,9

Підсумковий зріз засвідчив, що кількість учнів із низьким рівнем сформованості комунікативних якостей в експериментальних групах становила: ЕГ – 1 – 19,23% > 0% (зменшення на 19,23%, – в групі не залишилося жодної дитини з низьким рівнем сформованості комунікативних якостей); ЕГ – 2 – 18,52% > 0% (зменшення на 18,52%,– не залишилося жодної дитини з низьким

рівнем сформованості комунікативних якостей). У контрольних групах динаміка аналогічних показників виглядала таким чином: КГ – 1 – 23,07% > 11,54% (зменшення на 11,53%); КГ – 2 – 13,79% > 6,9% (зменшення на 6,89%).

Таким чином, позитивна динаміка в експериментальних групах і відносно незначний її рівень в контрольних засвідчують ефективність педагогічно-виховного впливу запропонованої методики.

Результати формувального експерименту дозволили дійти висновку про реальну можливість розв'язання проблеми дитячої некомунікабельності та формування комунікативних якостей шляхом залучення молодших школярів до участі в аматорських театральних колективах.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукової літератури з виокремленої в дисертації проблематики дає підстави стверджувати, що проблема формування комунікативних якостей молодших школярів в умовах аматорського театрального колективу є багато-аспектною і розглядається в контексті полінаукового підходу з урахуванням положень психолого-педагогічної науки, культурології, соціальної педагогіки та мистецтвознавства. За такого підходу була розроблена цілісна теоретична основа формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорській театральній творчості.

2. У відповідності до поставлених мети і завдань розкрита та уточнена сутність дефініцій «спілкування», «комунікація», «комунікативні якості», що склали основу категоріального апарату дослідження. Здійснення теоретичного аналізу сучасних форм і методів формування комунікативних якостей молодших школярів дозволило визначити, що специфіка театрального мистецтва всебічно сприяє створенню необхідних соціально-педагогічних умов для формування та розвитку в дітей зазначених якостей.

3. Формування комунікативних якостей молодших школярів відбувається в процесі оволодіння ними специфічними методами та засобами театральної діяльності. Дослідженням доведено, щоефективність формування комунікативних якостей дітей молодшого шкільного віку залежить від виховного впливу соціального середовища, де аматорська театральна творчість створює оптимальні умови для найбільш продуктивної реалізації їхнього комунікативного потенціалу. Театральне аматорське мистецтво являє собою феномен художньої культури, що впливає на світоглядні позиції особистості, є ефективним засобом формування комплексу комунікативних якостей і відкриває оптимальні шляхи вдосконалення процесу соціалізації.

4.Проведене дослідження свідчить про наявність у більшості молодших школярів недостатнього рівня сформованості позитивних комунікативних якостей. Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив окреслити основні проблеми стосовно формування комунікативних якостей молодших школярів.

Зокрема: недооцінка виховної ролі спілкування та дозвілля дітей, зорієнтованість самодіяльних театральних колективів на досягнення кінцевого професійно-сценічного результату; сформованість негативних комунікативних якостей, таких, як неадекватна самооцінка, інтелектуальна недорозвиненість та агресивність, які провокують функціонування негативних особистісних новоутворень і заважають будь-якому спрямованому педагогічному впливу.

5. Ефективність формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорських театральних колективах забезпечується переважним чином завдяки створенню цільових програм, орієнтованих на трансформацію негативних комунікативних якостей на споріднені позитивні з урахуванням вікових особливостей учасників. У зв'язку з цим науково обґрунтовані такі соціально-педагогічні умови: організація творчого театрального середовища; варіативність форм і методів роботи; організація комплексних занять в аматорських дитячих колективах на основі синтезу театральних дисциплін; прояв ініціатив молодших школярів з акцентуванням на самовдосконалення, саморозвиток та самореалізацію; формування гуманних стосунків в дитячому театральному колективі. Експериментально перевірена методика, яка була заснована на застосуванні методів бесіди, тренінгу, навчально-диференційованих завдань, проблемних театрально-педагогічних ситуацій, демонстрації та специфічних форм роботи (репетиція, концертний виступ), забезпечила ефективність формування позитивних комунікативних якостей у молодших школярів засобами аматорської театральної творчості та сприяла підвищенню рівня їх самооцінки в соціумі. Сполучення тренінгу з акторської майстерності, сценічної мови, сценічного руху, танцю та вокалу в контексті комплексного заняття з ігровою основою є оптимальним для формування комунікативних якостей, оскільки за таких умов коригувальний вплив здійснюється одночасно в кількох напрямках, надаючи можливість кожній дитині з будь-якими здібностями та нахилами реалізувати свій творчий потенціал в аматорській театральній творчості.

6. Результати дослідно-експериментальної роботи дали можливість констатувати позитивну динаміку формування комунікативних якостей молодших школярів засобами аматорської театральної творчості в експериментальних групах порівняно з контрольними, що свідчить про ефективність визначених соціально-педагогічних умов та запропонованої і впровадженої в театрально-педагогічну практику авторської методики.

7. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми, подальшого вивчення і наукового обґрунтування потребують: обґрунтування теоретико-методологічних основ взаємодії різних видів мистецтв у формуванні комунікативного потенціалу особистості; розробки цієї проблеми в аспекті підготовки фахівців у галузі організації дозвілля та народної художньої творчості; пошуку та конкретизації інноваційних методик щодо збереження і розвитку дитячих аматорсько-театральних традицій.

Основні положення дисертації відображено у таких **публікаціях** автора:

1. Губа О.А. Специфіка роботи керівника з молодшою групою дитячого театрального колективу // Вісник: Педагогіка. – К.: Видавничий центр КНУКіМ, 2006. – № 15. – С.35 – 41.

2. Губа О.А. Значення руху у розвитку комунікативних навичок молодших школярів // Вісник: Педагогіка. – К.: Видавничий центр КНУКіМ, 2007. – № 16. – С.32 – 37.

3. Губа О.А. Формування комунікативних якостей молодших школярів засобами дитячого аматорського театрального колективу // Рідна школа. – Київ, 2007. – № 11 – 12. – С.47 – 50.

4. Губа О.А. Вплив керівника аматорського театрального колективу на формування особистості молодших школярів // Актуальні питання культурології. – Вип. 6. – Рівне: РДГУ, 2008. – С. 54 – 60.

5. Губа О.А. Значення спілкування у формуванні особистості молодших школярів // Педагогічна думка: Науково-практичний освітньо-популярний журнал. – Олександрія, 2008. – № 1. – С.36 – 42.

6. Губа О.А. Особливості роботи з дитячими театральними колективами // Театральне і хореографічне мистецтво в контексті світових соціокультурних процесів / Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., 2005. – С.90 – 92.

7. Губа О.А. Особливості колективної творчості в дитячому театральному колективі // Театральне і хореографічне мистецтво в контексті світових соціокультурних процесів / Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., 2006. – С.108 – 111.

8. Губа О.А. Особливості акторського тренінгу в роботі з дитячим театральним колективом // Україна – Світ: від культурної своєрідності до спорідненості культур / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2006. – С. 18 – 21.

9. Губа О.А. Значення сценічного руху в контексті комплексного заняття в дитячому театральному колективі // Трансформаційні процеси в сучасній українській культурі / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., 2007. –С.91 – 94.

10. Губа О.А. Становлення дитячої театральної самодіяльності // Театральне і хореографічне мистецтво в контексті світових соціокультурних процесів / Матеріали науково-практичної конференції. – К., 2007. – С.71 – 94.

АНОТАЦІЯ

Губа О.А. Соціально-педагогічні умови формування комунікативних якостей молодших школярів в аматорському театральному колективі. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, 2008.

У дисертації розглядається проблема формування та розвитку комунікативних якостей у дітей молодшого шкільного віку, досліджуються шляхи активізації цього процесу засобами аматорського театрального мистецтва. Здійснено аналіз наукової літератури з досліджуваної проблематики, визначено сутність комунікабельності, розглянуто взаємозв'язок понять «комунікація» та «спілкування», доведено важливість спілкування як одного з визначальних чинників формування особистості дитини, розкрито можливості аматорських театральних колективів для соціалізації молодших школярів, що мають комунікативні проблеми.

Науково обґрунтовано критерії та рівні сформованості комунікативних якостей у дітей контрольних та експериментальних груп, визначено проблеми міжособистісних контактів у дітей молодшого шкільного віку на сучасному етапі.

Запропоновано методику проведення занять у дитячих аматорських театральних колективах, розроблено та впроваджено в навчально-виховний процес комплексну цільову програму на ігровій основі, що передбачає зняття м'язових та психологічних затисків, напрацювання навичок міжособистісного спілкування, зміцнення самооцінки, творчу самореалізацію та всебічний розвиток дитини.

Здійснено експериментальну апробацію запропонованої методики, наведено дані, які підтверджують її ефективність.

Ключові слова: молодші школярі, аматорський театр, комунікація, спілкування, коригувальний тренінг, комунікативні якості.

АННОТАЦИЯ

Губа О.А. Социально-педагогические условия формирования коммуникативных качеств младших школьников в аматорском театральном коллективе. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.05 – социальная педагогика. – Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, 2008.

В диссертации рассматривается проблема формирования и развития коммуникативных качеств у детей младшего школьного возраста, исследуются пути активизации этого процесса средствами аматорского театрального искусства. Осуществлен анализ научной литературы поисследуемой проблематике, дано определение понятия «коммуникативные качества». Рассматривается взаимосвязь дефиниций «коммуникация» и «общение», доказывается важность общения как одного из главных факторов формирования личности ребенка. Обосновывается влияние средств массовой информации (преимущественно, телевидения), на социализацию детей (как позитивное, так и [redacted]

Исследованы психологические возрастные особенности младших школьников, раскрыты возможности аматорских театральных коллективов в процессе их социализации. Определяются основные проблемы, затрудняющие процесс общения в младшем школьном возрасте, и предлагаются пути их разрешения посредством аматорского театрального творчества. Проводится параллель между жизненным и сценическим общением. Доказывается, что благодаря своей специфике, театральное искусство является очень эффективным средством для формирования и развития коммуникативных качеств у младших школьников: коллективность театра позволяет сформировать у детей способность к сотрудничеству; публичные выступления дисциплинируют и помогают преодолеть неуверенность в собственных силах, поднимают авторитет ребенка среди ровесников; полифункциональность театрального искусства создает условия для всесторонней творческой реализации. Игровая специфика актерских тренингов имеет общую природу с детской игрой, что облегчает процесс воздействия на ребенка и способствует его скорейшему психологическому раскрытию. Исходя из этого, обоснованы социально-педагогические условия формирования коммуникативных качеств младших школьников в условиях аматорского театрального коллектива с акцентуализацией на личностно-ориентированный подход и создание приветливой благожелательной атмосферы в коллективе. Подчеркивается важность рекреативной функции искусства.

Научно обоснованы критерии для выяснения уровня сформированности коммуникативных качеств у детей экспериментальных групп, исследовано состояние проблемы межличностных контактов у детей младшего школьного возраста на современном этапе.

Предложена методика проведения занятий в детских аматорских театральных коллективах, разработана и внедрена в учебно-воспитательный процесс комплексная целевая программа на игровой основе, предусматривающая снятие мышечных и психологических зажимов, наработку навыков межличностного общения, укрепление самооценки, творческую самореализацию и всестороннее развитие ребенка. Рассматривается понятие «коммуникативного ядра» личности, осуществляется условное разделение коммуникативных качеств на четыре основных компонента (перцептивный, когнитивный, морально-эмотивный, интеракционный), составляющих коммуникативное ядро.

Методика формирования коммуникативных качеств основывается на трансформации ее негативных аспектов в родственные позитивные, благодаря чему качественно изменяется структура коммуникативного ядра, что в целом изменяет характер общения. Доказывается, что интеграция основных театральных дисциплин в контексте комплексного занятия создает наиболее благоприятные условия для формирования коммуникативных качеств.

Осуществлена экспериментальная апробация предложенной методики, приведены данные, подтверждающие ее эффективность, рекомендации для ее

использования, а также методические материалы для внедрения методики в учебно-воспитательный процесс внешкольных учреждений.

Ключевые слова: младшие школьники, аматорский театр, коммуникация, общение, корректирующий тренинг, коммуникативные качества.

ANNOTATION

Guba O.A. Social-Pedagogical Conditions of Formation of Communicative Qualities of the Youngest Pupils in Child Amateur Theatrical Group. – Typescript.

Ph.D. Thesis, specialty 13.00.05 – Social Pedagogy. – Kyiv National University of Culture and Arts, 2008.

The dissertation is concentrated on the problem of formation and development of communicative qualities of children, it analyses the ways of activation those qualities by means of amateur theatrical art. There has been analyzed the wild range of scientific literature on the subject, determined the sense of communicative qualities, such as "communication" and "conversation", approved the importance of communication as one of the most creative factors of the formation of child personality, overviewed possibilities of amateur child groups for socialization of the youngest pupils, who have communicative problems.

It has been scientifically researched criteria and levels of communication of children in experimental groups, analyzed actual problems of interpersonal contacts between children of the youngest school age.

There has been proposed the method of lessons in amateur child theatres, aimed on release, elimination of muscular and psychological tensions, development of interactive, interpersonal qualities, based on Game.

This method has been practically approbated, and its effectiveness has been approved.

Key words: youngest pupils, amateur theatre, communication, conversation, corrective training, communicative qualities.

Підп. до друку 24.04.2008. Формат 60x84 $^{1}/_{16}$. Папір др. апарат.
Друк офсетний. Умов.-друк. арк. 1.0 Зам. 66 Тираж 100

Видавець і виготівник
Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Івана Мазепи, 21
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 2544 від 27.06.2006.